

Goeie genade
kerstnachtviering

24 december 2017

Voorgangers: Henk Baars (overweging) en Jolly van der Velden

Genade

Bij het voorbereiden van deze viering met het thema goeie genade, hadden we het er met elkaar over wat het begrip genade voor ieder van ons betekent. Ik was zelf wat aarzelend, wist er niet zo goed raad mee. Dankbaarheid ken ik heel goed, maar genade? Zelfs een gedegen gereformeerde opvoeding had dat begrip bij nog niet zo doen landen.

Onlangs interviewde ik iemand die vertelde over haar beleving van het avondmaal in een protestantse kerk. Aan tafel zitten met God noemde ze het en páts, goeie genade, daar wás de genade. Het klonk alsof je er niets voor hoeft te doen en ik denk dat dát in feite de essentie is van genade, zoveel wist ik er natuurlijk wel van, alleen voelde ik het niet.

Wellicht wilde ik het ook niet, zat er weerstand, want dat genadebegrip zat me in de weg. Ik kon het niet rijmen met mijn zoektocht naar de verbinding met God. Naar God zoeken in de natuur, in anderen, in een woord of een toon, naar God zoeken in mijzelf. Hoe past daar genade in? Zou ik daarmee niet terug zijn bij die afstandelijke en almachtige God uit mijn jeugd, waar ik toch wel veel mee geworsteld heb?

Het begrip genade is hier vaker langs gekomen de laatste tijd. Onlangs werd er gezegd: 'Genade is de kunst van het ontvangen.' Er viel zo ongeveer iets van mijn schouders. Ik ben niet de enige die zoekt en vindt, God doet dat ook en hij of zij heeft mij allang gevonden. Voor even, in ieder geval voor dat moment, voelde ik mij aangeraakt, opgetild, beschermd.

Vraag me niet hoe het precies zit, maar die afstand en almacht van vroeger, waren verder weg dan ooit.

Jolly van der Velden

Eeuwige,

Wees hier aanwezig in deze kerstnacht
als een licht in ons hart.

Een stralend licht dat standhoudt
in de duisternis.

Een licht dat ons de weg wijst
naar een nieuw begin
van vrede
van hoop
van moed
van steeds opnieuw geboren worden.

Welke vorm jouw licht ook aanneemt,
geef ons de liefde en de kracht,
ervoor te zorgen dat het nooit wordt overmeesterd.

Amen

Overweging

Een uitroep van verbazing en verontwaardiging zegt het woordenboek over 'goeie genade'. Oorspronkelijk in het Germaans betekent genade rust en vandaar wat aangenaam en wat een ander welwillend gezind is-gunst, dus en bevalligheid, dankbaarheid zoals in het Latijnse Gratia meeklinkt. Maar dat is wat tegengesteld aan de uitroep Goeie genade! Die een soort verbijstering laat zien. Ja inderdaad verbijstering, want wij hier zo vrijzinnig als we soms zijn vertrouwen ons toe aan onbewezen woorden. Aan verhalen die voortdurend betwijfeld worden. Op ongenade of genade. We lezen het, we horen het en bidden met de psalm: "Gij laat mijn ziel niet aan het dodenrijk, niet voor de afgrond hebt Gij ons gemaakt. Geschreven staat uw Naam: Ik zal er zijn". Dat is de strekking van de Joodse en de Christelijke godsdienst: er is een Gij, een levende die onze namen geschreven heeft in de handen waarmee hij ons schiep. Maar goeie genade, God zal me kraken, want dat is bijna niet te geloven. En toch, we hoorden het verhaal van Jolly en Leo. Het overvalt je als een bliksemschicht, het kruipt bij je naar binnen. Wie anders dan Jij? Wie anders dan jij?

We geloven dat iemand op ons betrokken is. Kunnen we leren om dat te zien? Ja, het is niet moeilijk. Het zit in ons, maar begrijpen doen we het niet. Het zal altijd wel een raadsel blijven hoe het bewustzijn in ons ontwaakt. Ineens komen we tot de ontdekking dat we leven. Waar komt dat besef vandaan? Of plotseling dringt tot je door dat je er net zo goed niet had kunnen zijn. Hoe ontwaakt dat inzicht in ons? Of we verwonderen ons over een kind (zeker vannacht), een lichtval, vers gevallen sneeuw in een bos. Waar wordt die verwondering geboren? Hoe gaat ons het licht op? Waardoor blijft het sluimeren? Sommigen van ons zijn voortdurend in staat van grote alertheid, sommigen leven in dimlicht en soms zelfs in het donkere licht van doodsbewustzijn. Waarschijnlijk is er niemand die in alle regionen van zijn bestaan even helder, intens en blijvend tot bewustzijn is gekomen. Het meest raadselachtige gebied waar het bewustzijn speelt is de laatste werkelijkheid. En daar horen bij woorden als Geheim, Licht, God, Eindelijk geboren, het Grote Ontwaken. Maar we zijn niet allemaal Boeddha en niet allemaal Jezus en hebben niet allemaal die buitengewone Tegenwoordigheid van Geest. In het oude Israël vroeg men zich al af, waar de geboorte van het Licht in de mens, door hen chokma(wijsheid) genoemd vandaan kwam. Waar ontwaakt het? De Evangelist Mattheus confronteert ons indringend met een overweldigende lijst van namen om ons onder te dompelen in de enorme aanloop naar de geboorte van dat Licht. Het ontwaakt voortdurend. Hoe blijft het licht aan? Hoe kan het gaan stralen? Zij(de wijzen uit het oude Israël) noemden de oorsprong 'schroom'(jir'a) in het Hebreeuws. Maar we zouden ook kunnen spreken van ontzag, eerbied, vrees, godsvrucht, huiver, verwondering, respect, schrik, ontsteltenis. Maar schroom is wel een heel mooi woord. Het overvalt dat meisje van zestien, want het gaat niet alleen over huiver en siddering als God haar aanraakt, maar ook over genegenheid en verknochtheid. Zij is vervuld van aandachtige genegenheid, niet beducht voor slagen noch voor verwijten, doch slechts voor de allerlichtste kwetsing van de liefde en zij wordt gekweld door een hartstochtelijke tederheid die heel haar handelen en spreken doortrekt, bezorgd als ze is dat de vurige liefde van de Ander voor haar zou verkoelen. Schroom is een aanraking die ontvangt zonder in te lijven. Dat is de oorsprong van de wijsheid en daarmee de oorsprong van het leven zelf. Ik heb het nieuwe boek 'oorsprong' van Dan Brown op een stapel liggen en nog niet gelezen, maar het geeft aan dat het verlangen naar licht op onze oorsprong sterk is. Die goeie genade. De schroom voor God is het begin van voelen, dwazen verachten wijsheid en tucht(Spreuken) of, "het begin van de wijsheid is de schroom voor God, goed besef voor al wie het doen" (psalm 111). Schroom is het tegendeel van corruptie, brutaliteit, wegwerpcultuur, verkwisting.

En verstopt onder de sneeuw van de sentimentaliteit, bedolven door de opzichtigheid van kitsch en commercie ligt daar de boodschap van kerstmis. 'Een kind is ons geboren' Niet Het kind, nee het gaat om een kind. Hier wordt uitgesproken de heiligheid van elk kind en dat met de geboorte van elk kind

iets radicaal nieuws op de wereld wordt gezet. Het beginnen is ons opgedragen, het kind en wij zijn in de vrijheid geworpen.

Ik eindig met een kort gedichtje van M. Vasalis

Mijn hart werd plotseling wit en heet,
't was of ik zelf werd omgesmeed.
Ik heb het angstig ondergaan
ik kwam er sterk en nieuw vandaan.

Henk Baars